

Saarde Sõnumid

Nr 1 (250) 25. jaanuar 2024

Vallavanema veerg

Head vallakodanikud!

Soovin kõigile meie valla kodanikele ilusat ja edukat käesolevat aastat!

Jõulud ja aastavahetus on seljataha jäetud ning aasta esimesed nädalad on alanud tempokalt.

Elavaid arutelusid on tekitanud Kikepera veerežiimi taastamise kava, mida käsitleti Eestimaa Looduse Fondi poolt korraldatud koosolekul vallavalitsuses 3. jaanuaril ja Surju rahvamajas rahvaga avalikul arutelul 10. jaanuaril. Teema arutelu jätkub 15. veebruaril toimival volikogu istungil.

Haridus- ja teadusminister Kristina Kallas külastas 9. jaanuaril Surju Kooli ja Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi ning ta oli väga rahul mõlemas koolis nähtuga. Kohtumine lõppes 1,5 tunnise aruteluga, mille käigus gümnaasiumi direktor Erli Aasamets tutvustas kooli ajalugu, õppemethodikat ja kooli renoveerimise plaane. Minister tutvustas ministeeriumi ja vabariigi valitsuse haridusreformi plaane, mis hõlmab eelkõige kutsehariduse ning gümnaasiumiastme haridust.

Kilingi-Nõmme Klubis toimus aga 7. jaanuaril kogukonna töörühma poolt korraldatud kohtumine valla ettevõtjate ja turismiarendajatega, mille käigus pandi paika suunad, kuhu poole edasi liikuda. Olen ääretult tänulik töörühma liikmetele ja teistele vabatahtlikele toetajatele selle panuse eest, mis nad on tänaseks juba andnud ning on valmis edaspidiselt andma, et meie vald vabariigis näha oleks.

Jaanuari teises pooles jätkuvad kohtumised Surju piirkonna vallakodanikega.

Ilusat ja tegusat talve jätku kõigile!

Lugupidamisega,
Raivo Ott
vallavanem

Saarde jäätmejaama avamine

22. jaanuaril avati Saarde valla jäätmejaam, mis võimaldab mugavamalt ära anda kodus tekkivad erinevad jäätmed – elektroonika, mööbel, ehitus- ja lammutusprahit, eterniit, kodumajapidamises tekkinud ohtlikud jäätmed (vanaõli, ravimid, süstlad, värvijäädid jms).

Kompleksis on autokaal, jäätmejaama hoone koos olmeruumidega, estakaad jäätmete mugavamaks paigutamiseks konteineritesse. Territoorium on aiaga piiratud ning varustatud kaameravalvega.

Hea vallaelanik, palun märka, et endistes kogumiskohtades ei ole enam konteinereid – tühjaks jäänud plats ei ole prügi kogumiseks mõeldud! Hoiame oma koduvalla puhtana ning viime oma erinevad jäätmed selleks loodud ning ettenähtud kohta, aitäh!

Kaie Sakala

Keskkonna- ja heakorraspetsialist

Saarde Vallavolikogu istungitel

21.12.2023 toimus Saarde Vallavolikogu istung Kilingi-Nõmme Gümnaasiumis

Istungil osales 14 volikogu liiget. Istungi päevakorras oli 15 punkti.

Volikogu 7 liikme poolt algatati umbusalduse avaldamine revisjonikomisjoni esimehele.

Volikogu 7 liikme poolt edastati avaldus vallavalitsuse ametnikule.

1. Volikogu esimehe Eiko Tammisti umbusaldamine kukkus läbi.

2. Määruse eelnõu „Saarde valla 2024 aasta eelarve“. 1. lugemise lõpetamine ei saanud volikogu toetust.

3. Määruse eelnõu „Saarde valla 2023 aasta II lisaeelarve“. 1. lugemise lõpetamine ei saanud volikogu toetust.

4. Anti määrus „Saarde Vallavolikogu 08.06.2023 määruse nr 33 „Saarde valla eelarvest huvihariduse toetamise kord“ muutmise“.

5. Määruse eelnõu „Saarde valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuse andmise kord“. 2. lugemise lõpetamine ei saanud volikogu toetust.

6. Määruse eelnõu „Saarde Vallavalitsuse palgajuhend“ otsustati esitada järgmisele volikogu istungile 2. lugemiseks ja anti muudatuste esitamiseks tähtaeg.

7. Võeti vastu otsus „Arvamuse andmine Seljametsa II uuringuruumi geoloogilise uuringu loa taotluse kohta“.

8. Võeti vastu otsus „Arvamuse andmine Rabaküla liivakarjääri kaevandamisloa taotluse kohta“.

9. Vallavanem võttis tagasi otsuse eelnõu „Tali Seltsimaja ja Kilingi-Nõmme klubi ümberkorraldamine“.

10. Võeti vastu otsus „Audiitori määramine“.

11. Võeti vastu kaks otsust „Pärandi vastuvõtmine“.

12. Võeti vastu otsus „Turvalisuse komisjoni koosseisu kinnitamine“. Turvalisuse komisjoni liikmeteks kinnitati Dago Reidla, Kaidi Suviste ja Maidur Lapp.

13. Vastati volikogu liikme Margus Kuke järelepärimistele.

14. Vallavanem jagas informatsiooni vallavalitsuse jooksvatest tegemistest. Aasta alguses külastab Saarde valda haridusminister.

Istungi ülekannet saab järele vaadata aadressil <https://www.youtube.com/watch?v=Z9cbVuZYYU4>

18.01.2024 toimus Saarde Vallavolikogu istung Kilingi-Nõmme klubis.

Istungil osales 14 volikogu liiget. Istungi päevakorras oli 14 punkti.

Margus Kukk esines avaldusega.

Jaanus Männik esines sõnavõtuga.

1. Revisjonikomisjoni esimees Aliis Paali umbusaldamine kukkus läbi.

2. Anti määrus „Õpilaste transpordi korraldamise ja sõidukulude hüvitamise kord“.

3. Võeti vastu otsus „Arvamuse andmine Vangu IV uuringuruumi geoloogilise uuringu loa taotluse kohta“.

4. Võeti vastu otsus „Arvamuse andmine Vangu V uuringuruumi geoloogilise uuringu loa taotluse kohta“.

5. Võeti vastu otsus „Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi asukoha määramine“ kooskõlastamine trassilõikude 3A, 4A ja 4H osas“.

6. Otsustati lõpetada määruse eelnõu „Saarde valla 2024 aasta eelarve“. I lugemine ja suunata määruse eelnõu II lugemisele.

7. Anti määrus „Saarde Vallavalitsuse palgajuhend“.

8. Anti määrus „Saarde valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuse andmise kord“.

9. Võeti vastu otsus „Tali Seltsimaja ja Kilingi-Nõmme klubi ümberkorraldamine“.

10. Võeti vastu otsus „Meetme „Kohalike omavalitsuse hoonete energiatõhususe parandamine moderniseerimisfondist 2023“ projekti omafinantseeringu katmine“.

11. Võeti vastu otsus „Rahalise kohustuse võtmine ja loa andmine kasutuslepingu sõlmimiseks“.

12. Võeti vastu otsus „Revisjonikomisjoni 2024 aasta tööplaani kinnitamine“.

13. Võeti vastu otsus „Sotsiaalkomisjoni esimehe ja aseesimehe valimine“. Sotsiaalkomisjoni esimeheks valiti Andro Lemmik ja aseesimeheks valiti Talvi Saar.

14. Abivallavanem Külli Karu ja vallavanem Raivo Ott jagasid informatsiooni.

Istungi ülekannet saab järele vaadata aadressil <https://www.youtube.com/watch?v=X7mBuSJFWvs>

Kõigi Saarde Vallavolikogu otsuste, määruste ja protokollidega on võimalik tutvuda Saarde valla dokumendiregistris, mille leiate veebilehelt www.saarde.ee. Vallavolikogu määrused avaldatakse ka elektroonses Riigi Teatajas www.riigiteataja.ee.

Saarde Vallavalitsuse istungitel

05. jaanuaril toimunud istungil

1. Anti ehitusluba suurkaevu (ehitisregistri kood 221449756) rajamiseks Lavi (katastritunnus 71101:004:0028) katastriüksusele Kamali külas Saarde vallas Pärnu maakonnas.

2. Kehtestati hajaasustuse programmi 2024. a taotlusvoorus toetatavate valdkondade prioriteetsus, moodustati komisjon ja kinnitati komisjoni koosseis.

3. Kinnitati enampakkumise tulemused (Pärnu tn 62 Kilingi-Nõmme linn).

4. Otsustati enampakkumise korraldamine vallavara võõrandamiseks Pärnu tn 62 Kilingi-Nõmme linn.

5. Otsustati enampakkumise korraldamine vallavara võõrandamiseks Kooli tee 1 Allikukivi küla.

6. Otsustati enampakkumise korraldamine vallavara võõrandamiseks Uue Tammiku kinnistu Surju küla.

7. Kinnitati OÜ Saarde Kommunaal teenuste hinnakiri alates 01.02.2024.

8. Anti neli sotsiaalhoolekande valdkonna korraldust.

9. Nõustuti kinnisasja 7560004 Rabametsa-Ilvese tee koormamisega servituudiga Tamme kinnisasja kasuks.

10. Anti 1 ehitusluba.

11. Anti kasutusluba Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse (ehitisregistri kood 103030051) ümberehituse

kasutusele võtmiseks asukohaga Pärnu maakond, Saarde vald, Kilingi-Nõmme linn, Pärnu tn 65/1 (katastritunnus 30601:006:0015).

12. Otsustati volikogule edastada otsuste ja määruste eelnõud.

13. Toimus arutelu jooksvates küsimustes.

11. jaanuaril toimunud istungil

1. Kinnitati Saarde valla huvihariduse ja huvitegevuse kava.

2. Kinnitati Kilingi-Nõmme Muusikakoolis õppekoha tegevuskulu arvestuslik maksumus ühe õpilase kohta 2024 aastal 2762,96 eurot aastas (arvestatuna 9 kuu kohta) ja 307 eurot kuus.

3. Anti ehitusluba suurkaevu (ehitisregistri kood 221449490) rajamiseks Alevi tee 32 (katastritunnus 71101:006:0311) katastriüksusele Allikukivi külas Saarde vallas Pärnu maakonnas.

4. Kinnitati Kilingi-Nõmme lasteade Kröll hoolekogu 17.10.2023 protokollilise otsuse (punkt 2) kontrolli kohta koostatud õiend.

5. Anti üheksa sotsiaalhoolekande valdkonna korraldust.

6. Anti kuus katastriüksuse jagamise, sihtotstarvete ja lähiaadresside määramise korraldust.

7. Määrati kinnisasjade piiride muutmise, sihtotstarbed ja lähiaadressid.

8. Anti kasutusluba jäätmejaama (ehitisregistri kood 121386066) kasutusele võtmiseks asukohaga Pärnu maakond, Saarde vald, Marana küla, Heitveepuhasti

(katastritunnus 71101:001:0176).

9. Otsustati edastada volikogule otsuste eelnõud: „Sotsiaalkomisjoni esimehe ja aseesimehe valimine“, „Revisjonikomisjoni 2024 aasta tööplaani kinnitamine“ ning „Tali Seltsimaja ja Kilingi-Nõmme klubi ümberkorraldamine“.

10. Toimus arutelu jooksvates küsimustes.

17. jaanuaril toimunud istungil

1. Otsustati õppetasu vähendamine.

2. Anti korraldus äriruumi üürilepingu sõlmimiseks.

3. Kinnitati enampakkumise tulemus.

4. Anti korraldus Kamali külas asuva Karjääri kinnistu (registrioriosa nr 2602206, katastritunnus 71101:004:0083, sihtotstarve Mäetööstusmaa 100%, pindala 12,83 ha) võõrandamiseks enampakkumise korras.

5. Anti kaks sotsiaalhoolekande valdkonna korraldust.

6. Otsustati edastada volikogule otsuse eelnõu „Arvamuse andmine Kikepera veerežiimi taastamise kava kohta“.

7. Toimus arutelu jooksvates küsimustes. Jagati infot.

Vallavalitsuse istungite protokollidega ja juurdepääsupiiranguteta korraldustega on võimalik tutvuda Saarde valla dokumendiregistris, mille leiate veebilehelt www.saarde.ee

1. veebruaril avaneb hajaasustuse programmi 2024. aasta taotlusvoor

Regionaalministri 19.12.2023. a käskkirjaga nr 278 kinnitati hajaasustuse programmi 2024. a taotlusvooru avamise tähtpäevaks 1. veebruar 2024. a ning taotluste esitamise tähtpäevaks 1. aprill 2024. a. Hajaasustuse programm viiakse ellu Riigi Teatajas avaldatud riigihalduse ministri 22.02.2018. a määruse nr 14 „Hajaasustuse programm“ alusel.

Programmi eesmärgiks on tagada hajaasustusega maapiirkondades elavatele peredele head elutingimused ning seeläbi aidata kaasa elanike arvu püsimisele neis piirkondades. Programmist toetatakse majapidamiste veevarustus- ja kanalisatsioonüsteemide, juurdepääsuteede ning autonoomsete elektrisüsteemidega seotud tegevusi.

Toetuse taotlejale esitatavad nõuded - Taotleja alaline elukoht on 1. jaanuarist 2024. a hajaasustusega maapiirkonnas asuv majapidamine.

Taotleja elukoht on rahvastikuregistri andmete kohaselt katkeamatult 1. jaanuarist 2024. a kuni toetuslepingu sõlmimiseni majapidamine, millega seotud projektile toetust taotletakse.

Taotlejal ei tohi olla riiklike või kohalike maksude osas maksumõlga, välja arvatud juhul, kui see on ajatatud. Projektile võib olla ka kaastaotleja(id). Kaastaotlejale kehtivad samad tingimused, mis

taotlejalegi.

Toetuse andmise põhimõtted

Maksimaalne toetus programmist ühele majapidamisele on 6500 eurot. Programmist eraldatud toetuseks loetakse ka viiel eelneval kalendriaastal programmist saadud toetuse summa.

Iga valdkonna jaoks on ühele majapidamisele võimalik toetust saada programmist üks kord kuue kalendriaasta jooksul.

Toetust võib anda tingimusel, et taotluse esitamise päevaks on kohalik omavalitsus kinnitanud eelmise sama majapidamisega seotud projekti toetuse kasutamise aruande.

Taotleja ja kaastaotleja oma- ja kaasfinantseering peavad kokku moodustama vähemalt 33% projekti abikõlblikest kuludest.

Toetus moodustab kuni 67% projekti abikõlblikest kuludest.

Projekti ajalise kestuse arvestus algab toetuslepingu sõlmimisest ning projekti elluviimine peab olema lõppenud 31. oktoobriks 2025.

Toetatavate tegevuste prioriteetsus:

Saarde Vallavalitsuse 05.01.2024. a korraldusega nr 2-3/3 otsustati kehtestada hajaasustuse programmi 2024. a taotlusvoorus toetatavate valdkondade prioriteetsus alljärgnevas järjekorras:

- veevarustussüsteemid;

2. kanalisatsioonüsteemid;

3. juurdepääsuteed;

4. autonoomsed elektrisüsteemid

Hajaasustuse programmi 2024. a vahenditest toetuse saamiseks esitatud taotluste hindamiseks moodustati 6-liikmeline komisjon koosseisus: komisjoni esimees Kaie Sakala ning komisjoni liikmed: abivallavanem Mait Talvoja, ehitusspetsialist Urmet Tihane, haldusnõunik Martti Rooden, sotsiaalspetsialist Merike Maidle ja sotsiaalspetsialist Kaja Mägi.

Taotlemine

Taotlused koos lisadokumentidega (sh kaks võrreldavat hinnapakku-must) saab esitada Saarde Vallavalitsusele alates 1. veebruarist 2024. a kuni 1. aprillini 2024. a, kas digitaalselt e-posti aadressile info@saarde.ee või allkirjastatuna paberil aadressile Nõmme tn 22, Kilingi-Nõmme linn, Saarde vald, 86304 Pärnu maakond.

Taotlusvorm, lisadokumendid ja programmi täpsemad tingimused on leitavad Riigi Tugiteenuste Keskuse veebilehelt <https://www.rtk.ee/meede-hajaasustuse-programm> ja Saarde valla veebilehelt <https://saarde.kovtp.ee/hajaasustuse-programm>.

Lisainformatsioon:

Kaie Sakala, tel 5307 0296, kaie.sakala@saarde.ee

Riigivara põllumajanduslikuks kasutamiseks andmine

Maa-amet on välja kuulutanud avaliku elektroonilise enampakkumise piirkonnas asuvate kinnisasjade kasutamiseks andmiseks. Pakkumiste esitamise tähtaeg on

27.02.2024. Täpsemat informatsiooni saab Maa-ameti kodulehelt aadressiga www.maaamet.ee või oksjonikeskkonnas aadressil <https://riigimaooksjon.ee>.

Tähesära – Pärnumaa aasta kultuuriauhinnad 2023

„Iga päev on hea tänutundeks ja selle väljendamiseks!“

Meie vallast said maakondliku kõrge tunnustuse osalisteks Marko Sassjan ning Ave Kartau. Suured õnnesoovid ning särtsu ja jaksu edaspidiseks!

Marko Sassjan

Marko Sassjan – Aasta üllataja 2023 tant-
suetendusega „Kirjad külast külla“. Tant-
suetenduse loomise eesmärk oli tähelepanu
toomine ühele väikesele Eesti küllale, kus toi-
metab aktiivne kohalik kogukond. Lavastuse
looja elab ise Tali külas ja peab oluliseks elu
maal ning Tali küla Saarde vallas Pärnumaal
on just selline küla, mille lugu jutustada.
Kuna etenduses osalesid lisaks kohalikele
(VK Githa vilistlased ja Tali küla etlejad)
ka tantsijad väljapoolt valda (RTA Kajakas
B-segarühm ja naisrühm (Pärnu), Tantsuselts
Ülejala (Häädemeeste vald), Rahvatantsu-
rühm Tuuletallajad (Audru osavald), Ruu-
bensi Tüdrukud (Pärnu), Häädemeeste Hää
(Häädemeeste vald), siis oli tegemist parajalt
keerulise korraldamisega, et kõik rühmad
lõpuks omavahel kenasti kokku tantsima
panna.

Ave Kartau

Ave Kartau – Aasta Rahva-
kultuuri tegija 2023. Ave on
Lähkma-Saunametsa külaseltsi
liige, Surju Kooli õpetaja. Ave
südameasjaks on pillimäng ja
pärimusmuusika õpetamine eri-
nevas vanuses huvilistele. Tänu
Ave hästi läbimõeldud tegevusele
ürituste planeerimisel ja suurele
kogemusele õpetajana, on küla-
seltsi pilliüritused tuntud nii Pär-
numaal kui ka kaugemal Eestis.
Osalejad on kiitnud hästi tehtud
õpiüritusi ja Ave pühendumust
pärimusmuusikale. Esmakordselt
Saarde piirkonna ajaloos osalesid
Lähkma pillimehed 2023 laulu-
ja tantsupeol pillipeo koond- ja
näppepillide orkestris. Selleks
tehti üle aasta tublit ettevalmis-
tustööd ja peole saanud noored
said uhkelt televisioonis oma osa-
lusrõõmu jagada.

Saarde valla I adventikalender sai omanäoline!

Evi käis klubis näitusel

Tihemetsas püüdis Evi pildile ka juhataja Talvi

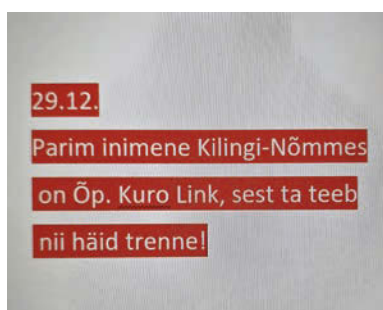
Jõulutunde annab Kasparile ikka üks hea koorikontsert

Päkapikk Arabella raamatukogus

Liikumine on tervis ja hingetuks tegevad vaated sai Helen pealekauba!

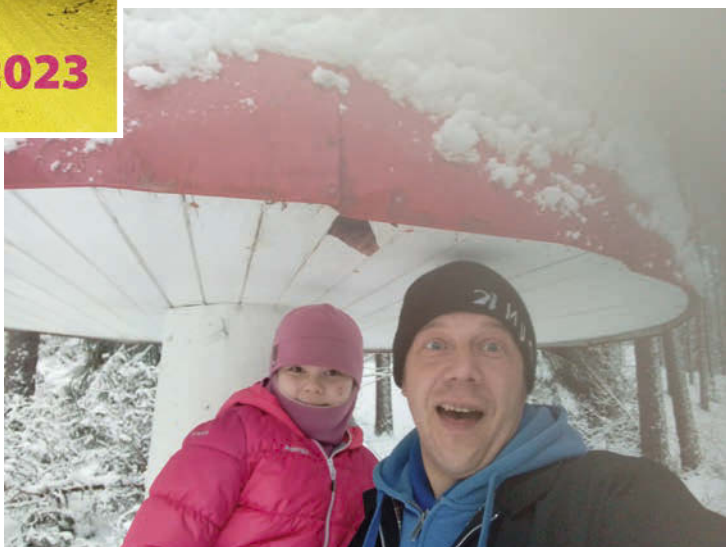
Kaspar tunnustab. Vot niil

Võitja Kaspar

Saarde piparkook Evi moodi

Arabella isaga seanel

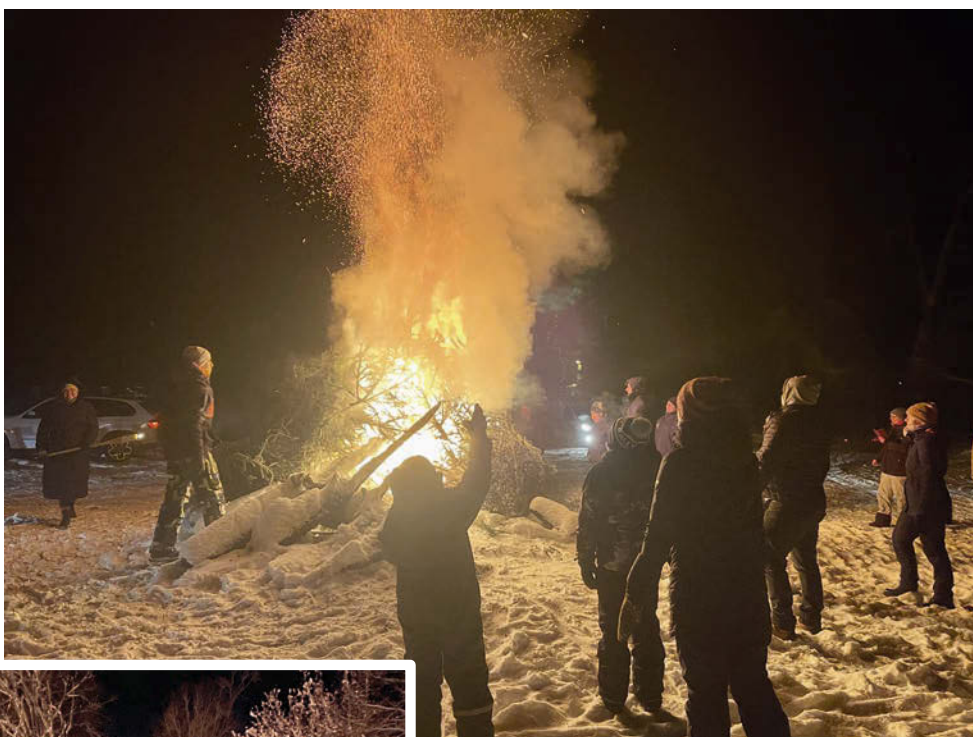
„Fotojaht on tõsine ettevõtmine,” ütles Helen

Tegemistest Surju Rahvamajas

Aasta algas rõõmsa muutusega! Nimelt töötab jaanuari algusest alates poole kohaga meie majas perenaisena Janeli Ehrstein. Janeli tegi sügisel vabatahtlikuna noortele kokandust ning on üles näidanud põhjalikkust ja pühendumist.

Jaanuari algus kostitas meid krõbedate külmakraadidega, kuid sellest hoolimata alustasime taas uue traditsiooniga. Mitukümme inimest kogunes Surju parki trotsides kahekümne kraadist külma, et osa võtta jõulukuuskede põletamisest koos teadusteatri katsetega. Üllatuseks oli nii külm, et mehed nägid pikalt vaeva, et lõke põlema saada. Nii suured kui väikesed osalejad nautisid teadusteatri tehtud katseid, kus sai näha nii erinevat värvi leeki, erinevaid keemilisi reaktsioone kui ka tossu ja pauku.

Kolmapäeval, 17. jaanuaril toimus järjekordne seltskondlik eakate koosviibimine Surju rahvamajas. Seekordseks külaliseks oli Toivo Kaikül, kes pajatas oma huvitavast eluteest muusikamaailmas ja lõi oma esitatatud lauludega väga meeldiva atmosfääri. Kellel oli soovi, sai ka tantsuplatsil jalga keerutada. Oma tegemistest rääkis ka Toivo abikaasa Saima Kaikül, tema kirglikust hobist, kangastelgedel kudumine, oli huvitav

kuulda. Sai näha näidiseid tema kaunitest töödest.

23. jaanuaril on võimalus osaleda Helimaagia rännakul. Selle läbiviija Elis-Annelie Jürgenstein on öelnud, et selle loomingu saladus peitub helide toimetel meie mõistmisvõimest sügavamal. Sul tuleb

vaid lõdvestuda helidesse ja lubada nendel end paitada. See silitus ulatub sügavale kudedesse ja saab tervendada, mida hetkel kõige enam vaja. Tema kollektsioonis on haruldasi ja müstilise kõlaga instrumente, mis on ainulaadsed Eestis. Huvilistel palun eelnevalt registreeruda!

Sõbrapäeva puhul toimub 17. veebruaril kell 17.30-19.30 lastele stiilipidu. Edasi jätkub õhtu kell 20.00 tantsuga koos Udo Bandiga. Mõlema ürituse stiiliks on südamed, roosa ja punane.

Eesti Vabariigi 106. aastapäeva tähistamine toimub Surju Rahvamajas 23. veebruari õhtul. Kell 23.00 jät-

kub aastapäeva tähistamine Dea Jürimäe eestvedamisel õõmatkaga, mille alguspunkt on Surju Kooli juures.

Iga kuu kolmandal kolmapäeval jätkuvad eakate seltskondlikud kohtumised. Kell 13.00 kogunetakse ning veedetakse aega ühises kohvilauas. 21. veebruaril tulevad eakatega kohtuma ja oma reisimuljeid jagama Hannes Isand ja Margus Henriksoo. Registreerimine iga kuu kolmandaks esmapäevaks Surju Coop kaupluses ja telefonil 532 4731 (Marina). Kui soovite tulemisel transporti, siis teata palun ette telefonil 5331 4122 (Merike) või 5330 6419 (Kaja) või 5324 7231 (Marina). Lisainfo telefonil 5343 4653 (Liis) ja 502 2218 (Triin).

Toredate kohtumiseni!

Liis Juust

Fotod Liis Juust

Githa vilistlasrühm GymnaFesti finaalis

Tartu Ülikooli spordihoones toimus 26. korda vabariigi suurima võimlemisfestivali GymnaFest finaali võistlus, kuhu pääsesid 66 eelvoorus esinenud võimlemis- ja tantsurühmadest parimad. Käesolevast aastast on festival rahvusvaheline ja nii sai arvukas publik nautida ka välismaiste rühmade põnevaid etteasteid.

Eraldi selgitas zürri kategooriate laureaadiid ja võitjad tantsu- ja võimlemiskavades. Vanusegrupis 30+ on Githa vilistlasrühm seni pärjalinud neljal korral laureaadiitli, võit on jäänud püüdmata. Seekordne kava „Meeleheitel koduperenaised“, mille rühmale seadnud Marko Sassjan, kanti ette veatult ja särtsakalt ning kategooria võit toodi meie õuele!

Lisaks paluti vilistlasdaa-

mid sisustama Eesti Võimlemisliidu tänuõhtut, kus kokkutulnud said nautida rühma meeleolukat etteastet ABBA popurri saatel.

Rühmas treenivad regulaarselt ja Markoga aina uusi kavu luues võimlev treener Siiri Linke, Kristi Sutt, Laivi Pärna, Evelyn Olde, Marleen Parm, Triin Antso, Siret Lilleleht ja Liana Pusse.

Õnnitleme innukat vilistlasrühma, kelle huvitavaid kavu näeme nii kohalikel sündmustel kui eesootavatel uutel festivalidel.

VK Githa vilistlasrühm soovib tänada toetuse eest Saarde valda, Kilingi-Nõmme Spordihoonet ja Kilingi-Nõmme klubi. Meie eriline tänu ettevõtetele Oberis OÜ ja Linea Natura juuksehooldustooted!

Margit Schmidt

Foto: Margit Schmidt

**EAKATE
SELTSKONDLIKUD
KOHTUMISED SURJU
RAHVAMAJAS**

Toimuvad iga kuu kolmandal kolmapäeval kell 13.00.

Veedame koos kohvilauas mõnusa pärastlõuna!

Registreerimine iga kuu kolmandaks esmapäevaks kultuurikorraldaja-noorte juhendajale tel. 53434653 või e-posti aadressil rahvamaja@saarde.ee või perenaisele tel. 53738161. Kui soovite tulemisel transporti, siis teata palun ette telefonil 53314122 (Merike) või 53306419 (Kaja) või 53247231 (Marina). Lisainfo telefonil 53434653 (Liis) ja 5022218 (Triin).

Surju Rahvamajas

Tähistame Eesti Vabariigi aastapäeva

23. VEEBRUARIL 2024 KELL 17.00

- Sõnavõttud
- Ajalooline ülevaade Aldur Vunkilt 23.02. olulisusest Pärnu ja Pärnumaa jaoks.

Kontsert:

- Esinevad naiskoor Kirekeel, Sindi seltsimaja naisvokaalansambel Šal-lal-laa, Surju Sõbratarid, Vikkel ja Robin Mittenbritt
- Õhtu lõpus võimalus veeta aega ühises kohvilauas
- Kell 23.00 algab õõmatk Surju kooli juurest.

SURJU RAHVAMAJAS

Sõbrapäeva pidu

Stiiliks on südamed, roosa ja punane

KELL 20.00

TANTSUKS MÄNGIB UDO BAND

17 VEEBUAR

10€

Laua broneerimine tel. 5343 4653 või rahvamaja@saarde.ee

Kohv-tee rahvamaja poolt Kohapeal baar

Saarde vald nähtavaks!

Aasta esimesel pühapäeval sõitis valla eri otstest Kilingi-Nõmme klubisse kokku 36 ärksat inimest, andes märku, et on valmis oma koduvalla heaks pea tööle panema. Rahva kokku kutsumise suure töö oli enda peale võtnud Ristiküla Külaseltsi eestvedaja Veiko Tugedam, kes juhib ka aasta alguses moodustatud valla töörühma, mille ülesandeks on kogukonnatöö ja turismivaldkonna arendamine. Sõna said nii vallavanem Raivo Ott kui ka turismi-ala spetsialistid, kes jagasid häid soovitusi, kuidas parandada Saarde tuntut ja nähtavust turistide liikumisradadel.

Mitme kõneleja sõnavõttust jäi kõlama, et Saardet tuntakse eelkõige tänu metsadele ja ehedale loodusele, kuid siin on vähe aktiivseid pakkumisi, millega külalisi pikemaks peatuma meelitada. Metsade varjus salamiisi tehakse nii mõndagi põnevat, aga sageli ei tea me isegi, mida valla teises otsas pakutakse. Siit sündis ka ettepanek kaardistada kõigepealt meie oma inimeste supervõimed: kes küpsetab leiba? kes tunneb sadat seeneliiki? kelle aias õitsevad

kõige erilisemad tulbid?

Meil on just siin maailma kõige erilisemad Saarde inimesed, ükskõik kui tavaliiseks nad ise ennast ka ei pea. Just sinu oskus voltida ägedat paberlennukit võib õigel hetkel olla kellelegi ulmevajalik! Miks kutsub meie majutusettevõtja oma üritusele Tartust bändi või Pärnust toitlustaja, me ju suudame ise, kui paneme seljad kokku. Või ei?

Palume nüüd, et kõik-kõik-kõik, kes soovivad kaasa lüüa, annaksid

endast teada, täites väikse küsitluse aadressil bit.ly/Saarde. Sa võid olla ettevõtja, kellel juba on teistele midagi müüa, aga ei pruugi – võib-olla on Sul võimalik muul moel panustada. Teed kauneid fotosid? Oskad lastele põnevaid mängu välja mõelda? Võiksid lumehange sõitnu oma neliveolisega välja tirida? Küsitluse eesmärk on saada üksteisest teada, et teha paremini koostööd ja muuta meie vald edukamaks ja tuntumaks. Osalejate baasilt asume üles

ehitama koostöövõrgustikku ja ühiselt kavandama järgmisi samme.

Kui eelistad suhelda telefonil, helista Veikole 5373 8204.

Ankeete saab täita ka paberil vallamajas ja raamatukogudes, Kilingi-Nõmme klubis, Surju rahvamajas ja Saarde Käsitöökeskuses kuni 10. veebruarini.

Ette tänades
Triin Kallas

ettevõtja (Vango Imedemaa puhkeküla)

PÜTKi sotsiaaltranspordi hinnad Saarde valla kliendile alates 01.01.2024

Ühe sõidusuuna hinnad Saarde vallast/valda

Kuhu/Kust	SOODUSHIND		TAVAHIND	
	Tööajal	Töövälisel ajal*	Tööajal	Töövälisel ajal*
Oma valla sees	4	5	10	15
Pärnu	8	10	20	30
Tallinn	20	26	40	60
Tartu	16	21	30	45
Viljandi	10	13	20	30
Haapsalu	14	18	30	45

*Töövälise aja hinnad kehtivad laupäeval, pühapäeval, riigipühadel ning tööpäeval enne kell 07.00 ja peale kell 19.00 (ka osaliselt)

13. aprillil 2024

KILINGI-NÕMME MUUSIKAKOOLI 40. SÜNNIPÄEV

KOOSVIIBIMISE OSAVÕTUMAKS 15€

Vilistlaste koosviibimise registreerimise tähtaeg 25. märts onnelateearu@gmail.com või telefonil 528 5236

Sinu kodu korstnapühkija!

Tagame teie küttesüsteemide pikaajalise tõhususe ja ohutuse.

Andres Kask
+372 551 2879
info@leinekorstnad.ee

LEINEKORSTNAD.EE

Kaardistame meie valla tegijad

Saarde vallas erinevaid tooteid ja teenuseid pakkuvate tegijate kaardistamine. Kaardistamise eesmärgiks on leida üles tegutsesid, et asjast huvitatud saaksid võimaluse korral omavahel koostööd teha. Küsitlusega saadud andmeid isikustatult kuskil ei avaldata, andmeid kasutatakse edasise koostöö planeerimiseks. Küsitlust saad täita ka elektrooniliselt aadressil bit.ly/Saarde. Kui soovid küsitluse ja selle eesmärgi kohta täpsemat infot, siis kontaktisikuks on Veiko Tugedam, telefon 5373 8204. Omavahelises koostöös peitub jõud!

Teie nimi (kui Teil on ettevõtte, siis ka selle nimi)*

Kontaktandmed (e-posti aadress, telefoninumber)*

Kodulehekülje, Facebooki lehe või muu keskkonna aadress

Kas olete valmis koheselt oma tooteid ja teenuseid pakkuma ning soovite koostööd teha? Kui valite variandi Muu, siis palun täpsustage.*

Jah Ei Mõne aja pärast Muu

Kas tegutsete juriidilise isikuna (OÜ, AS, FIE, muu)? Kui valite variandi Muu, siis palun täpsustage.*

Jah Ei Muu

Kui Te juriidilise isikuna ei tegutse, siis kas soovite ikka oma tooteid/teenuseid pakkuda?

Jah Ei

Mis valdkonnas tegutsed? Kui valite variandi Muu, siis palun täpsustage.*

KÄSITÖÖ - kõik asjad, mida on üldse võimalik teha käsitööna.

EHTED JA AKSESSUAARID - müük, käsitöö, õpitoad.

KUNST - kõik joonistusstiilid karikatuuridest seinamaalinguteni, näituste kokkupanemine, näitusmüügid jne.

KUJUNDUS - veebikad, reklaamid, postkaardid, pakendid jne.

HELITEHNIKA - laenutus, teenused ja muu seotu.

MUUSIKA - pillimehed, koorid, laulikud, muusikud, kontserdid, bändid, DJ-d ja muu sarnane.

FOTOGRAAFIA - loodusfotod, fotostuudiod, igasugused fotod, mida saaks kasutada nt valla kodulehel, näitustel jne.

VIDEO - droonide ja muud videoklipid, mida kasutada meie valla turismi reklaamides.

ILUTEENUSED - juuksurid, patsipunuajad, küünetehnikud, maniküür, pediküür, kosmeetikud ja muu sarnane.

TOIT JA JOOK - catering, koduköögi toidu ja joogi tootjad, tordimeistrid, suši ja hoidiste tegijad, korilased jne.

TOITLUSTUS - söögikohad, mis on avatud hooajaliselt või aastaringiselt.

LOOMAD - loomad näitamiseks külastajatele.

loend jätkub pöördel

Kilingi-Nõmme Gümnaasium

Uudiseid Kilingi-Nõmme Gümnaasiumist

Detsembri viimane päev oli kooli jaoks pisut eriline. Nimelt ilmus kooli veebis juba 100. Kilingi-Nõmme kuukiri. Kõikidele huvilistele on soovitus vaadata järgmist lehekülge <https://www.kilingi.edu.ee/king-kuukiri-2023-24/> ja teie ette ilmuvad KiNG viimased 100 kuud!

I trimester õppetöös on selja taha jäänud. Detsembri alguse seisuga on esimesed andmed õppetöö tulemustest allpool ka lehelugejate ette toodud. Hinnatud õpilaste arv 237, edukus arvatud õpilaste arvu 324 järgi – 91%.

Hinne 5.0	38 õpilast	16%
Hinne 4.5	69 õpilast	29%
Hinne 4 ja 5	32 õpilast	13,5%
Puudulik	29 õpilasel	12%

Ainult hindele „5“ õppivate õpilaste arv on veidi kahanenud, kuid õpilaste, kelle hinnete keskmine on 4.5–4.9, on jõudsalt kasvanud. Võrdluseks võib tuua,

et eelmisel (2022/23) õppeaasta I trimestril oli neid õpilasi 54. Puudulike hinnetega tunnistusel lõpetavad I trimestri 29 õpilast. Eelmise õppeaastaga võrreldes on puudulike hinnetega õpilaste arv vähenenud.

Iga selline lakooniline kokkuvõte on väga suur üldistus, nende arvude taga on palju konkreetseid õpilasi ning palju tööd nii õpilaste, vanemate kui õpetajate poolt. Kõikidele perele, kes toetavad oma last kooliteel, südamlilik tänu!

Oluliseks sündmuseks oli 9. jaanuaril haridus- ja teadusministri külaskäik Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi. Pika, avameelse ja koostöise arutelu käigus käidi läbi paljud haridusvaldkonna teemad. Keskkel kohal olid Sambla 18 hoone rekonstrueerimine ja selleks vajalikud ressursid ning gümnaasiumiastme tulevik. Minister nentis, et hoone remondivajadus on ilmne nii õpikeskkonna paranda-

miseks kui tulevikus säästlikumaks majandamiseks. Seni kogukonnas tehtud haridusalaste otsuste puhul tõdeti, et need on lähtunud reaalsest vajadusest ja ministri sõnul on aru saada, mida ja miks on seni tehtud ning mida ja miks kavandatakse edasi.

Gümnaasiumivõrgu korastamine on riigis tuline teema. See oli laul ka meie juures. Jõuti üksmeelele, et tänaste teadmiste juures võib selle juurde tagasi pöörduda mõne aasta pärast

kui riigi mastaabis on selgemad üldkeskhariduse haldamine. Märkimisväärsed on ministri poolt tehtud tunnustused ajakirjanduses meie kooli tugevatele külgedele. Õpetajate palgakorraldust ja kutsealast arengut ning karjäärimudelit tõi ta antud intervjuudes eeskujuks teistele haridusasutustele.

Teine poolaasta toob kaasa väga palju aineolümpiaade ja konkursse, aga ka 8. klasside loov- ja praktiliste tööde esitamise ja

kaitsmise (mais), 9. klasside lõpueksami valiku (1. veebruar), 12. klasside riigieksamid ja palju muid õppetöö sündmusi.

Kindlasti on vanematel ning õpilastel vaja jälgida olulisi tähtsaid e-koolis! Kodulohel kalendris on kajastatud kõik olulised ja nii õpilase kui kodu teravat tähelepanu vajavad kuupäevad <https://www.kilingi.edu.ee/kalender>.

Toimuvad pingelised proovid ja treeningud, et laulukooride ja rahvatantsu-

ringide kevadised ülevaatused kulgeksid edukalt.

Järjepidevalt hoiame end vormis erinevateks juhtumiteks ning e-õppe päevad on juba augustikuus kinnitatud – seega distantsilt teeme koolipäevad 2. veebruaril ja 28. märtsil.

Hoolekogu tööplaani kohaselt on meil koosolekud 29. jaanuaril ning veebikohtumised vanematega 5. veebruaril ja 4. märtsil. Kõik vanemad on kohtumistele väga oodatud, seda enam, et praegu valmistame koolis ette sügisel jõustuvaid õppe- ja ainekavasid!

Lõpuaktustele ootame kõiki vanemaid ja külalisi:

19. juuni – 9. klassi lõpuaktus kell 15

19. juuni – 12. klassi lõpuaktus kell 18

Ja juba 25. juunil alustame dokumentide vastuvõttu ja vestlusi õpilastega, kes soovivad end proovile panna gümnaasiumisse astumiseks!

Kilingi-Nõmme Lasteaed „Krõll”

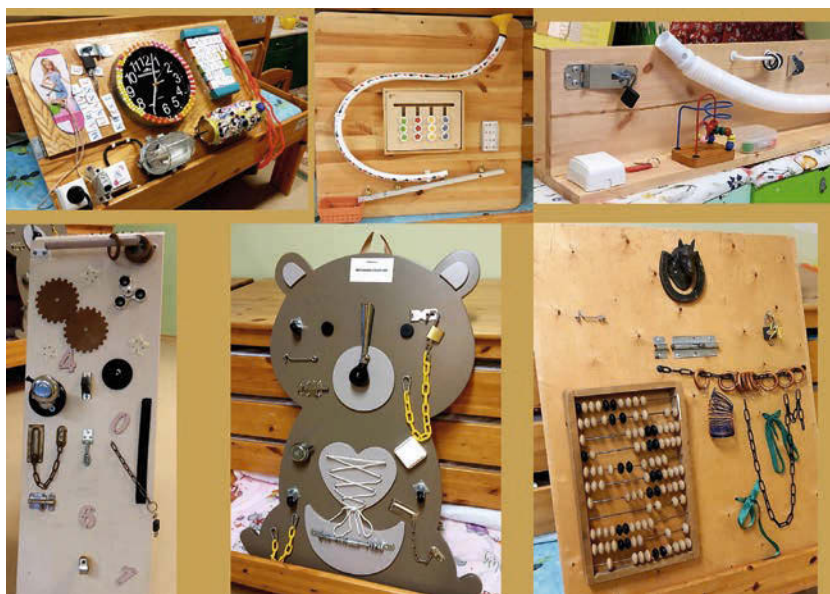
Lasteaed Krõll TEL (Tervist Edendav Lasteaed) tegemised I poolaastal

Arthur Schopenhauer on öelnud, et tervis kaalub üles kõik teised elu hüved nii, et tõeliselt terve kerjus on õnnelikum kui haige kuningas. Ka Kilingi Nõmme Lasteaed Krõll usub jätkuvalt laste tervise edendamisse. TEL meeskond koos paljude toredate rühma- ja majaüritustega panustab jätkuvalt meie armaste kolleegide ja laste heaolu ning parema tuju nimel. Sügis algas meil juba tavapärase Terepeoga, kus TEL meeskond pakkus lõbusat etendust sellest, kuidas “Suvi ei taha ära minna”.

Edasi liikusime Euroopa Spordinädala raames “Mängleva kergusega.” Teemaks olid erinevad liikumismängud, mida koos mägitud sai. Lasteaed sai kingituseks hulga ilusaid helkureid, mille lapsed said kas endale või riputada lasteaija hoovis olevatele puudele ja pöösastele “Helkuripuu” päeval.

Lapsevanemad, kel oli oktoobris aega ja tahtmist, jätkasid ka sel aastal unejutude ettelugemisega, mis on laste jaoks alati armas aeg ja oodatud sündmus meie luge-miskuus.

Vahepeal käisime ka kolleegidega ise sügist tervitamas Tolkuse rabas, hoolimata märjast ja horisontaalsest vihmast. Atsakamad Krõlli töötajad ronisid vaatlustorni

Isade valmistatud tegelusseinad

Kolleegidega Tolkuse rabas

Kalle Kõllamaa vestlemas prügi teemal

ja imetlesid nii raba kui ka merd, mis kenasti nähtavale ilmus.

Rahvusvahelist “Õunapäeva” tähistasime loomulikult Õunajooksuga lasteaija hoovis, kus kõiki suuremaid ja väiksemaid sõpru ootas jooksu lõpus mahlane punapõskne õun, mida rühmad siis koos krõmpsutasid. Õunast liikusime üle kõrvitsatele ja meenutasime, kui tänuväärne kõõgivil see kõrvits ikka on. Peredega koostöös ilmusid lasteaija kaunistatud kõrvitsaid, mida rühmad huviga uudistamas käisid. Kõrvitsate ilu hääbudes pidime tegema valiku, kas viia need metsloomadele või panna need bio-komposti. Sellel teemal rääkis meile Pärnumaa Keskkonnaameti ja keskkonnahariduse spetsialist Kalle Kõllamaa. Lap-

sed said kuulata ja osaleda prügi sorteerimisel, ning õpetajad said samuti uusi teadmisi.

Jäätmekäitlusel on veel üks tore tahk, nimelt saab kasutada taaskasutatavaid materjale ja vidinaid. Sellest lähtuvalt tekkis Isadepäevaks uus üleskutse. Isad näitasid jälle oma leidlikkust ja loovust, meisterdades fantastilised tegelusseinad nii taaskasutatud kui ka uutest materjalidest. Need on praktilised ja stimuleerivad vahendid, mis rikastavad laste mängumaailma.

Suur tänu kõigile perele, kes on toetanud TEL üleskutseid ja neisse panustanud. Teie eeskujul aitab luua väärtust, millest kõige enam võidavad Lasteaed Krõlli lapsed.

Lasteaed Krõll TEL tiim

Surju kool

Surju Kooli tegemised

Jõulukuul saavutas Surju Kooli 7. klassi õpilane Keijo Mohnja Pärnumaa kiirmale meistrivõitlustel kuni 18-aastaste hulgas 5. koha ning 8. klassi õpilane Kristo Krivonogov Pärnu Jõuluturniiril välkmales U16 arvestuses samuti 5. koha. Suured õnnesoovid ja tänusõnad nii juhendajatele kui vanematele!

9. jaanuaril külastas Surju Kooli haridus- ja teadusminister Kristina Kallas. Oli hea meel näidata, et väikesed maakoolid on edukad ja elujõulised. Ministri-le, kes oli juba eelnevalt kuulnud Surju Kooli tublidest kokkadest, pakuti koolilõunat, tutvustati Surju Kooli rahvusvahelist tegevust ja pika traditsiooniga üritusi nagu näiteks Ilmi Kolla nimeline

Oma Riigi ministrid koos haridus- ja teadusministriga

luulevõistlus ja Vabariigi aastapäeva vastuvõtt. Surju Kooli Oma Riik tähistab 23. veebruaril juba 19. aastapäeva! Oma Riigi valitsuse mentor õpetaja Liis Virkus tegi lühiülevaate Oma Riigi üles-

ehitusest ja valitsuse tegevusest ning Oma Riigi ministrid said tutvustada ennast külla tulnud haridus- ja teadusministrile.

Veronika Meibaum

Koolitus “Imelised aastad” Surju Koolis

Lapsevanem olla on suur õnn, kuid samas ka väga suur vastutus. Õeldakse “Laps on kodu peegel” ja omajagu on selles tõtt, kuid kindlasti on tänapäeval väljaspool kodu veel palju mõjutajaid. Meie, kui lastevanemate, kätes on õpetada oma lastele sotsiaalseid oskusi, emotsionaalset toimetulekut ja kõike, mida vaja edaspidises iseseisvas elus hakkama saamiseks.

Vanemlusprogramm “Imelised aastad” on lastevanematele suupäraseks toeks, aidates sellel rõõmude- ja paraku ka vahel murederohkel teekonnal leida endas enesekindlust ja järjepidevust minna ikka pea püsti edasi! Koolitusel õpitakse: kuidas kehtestada tõhusalt piire ja reegleid, kuidas last julgustada ja tunnustada, kuidas õpetada last tugevate tunnetega toime tulema, kuidas arendada last mängu abil, kuidas lahendada konflikte, kuidas tulla toime stressiga. Programmi mõju vanematele ja lastele on teaduslikult tõestatud ja selle tulemusel on paranenud lastel probleemide lahendamise, eakaaslastega suhtlemise ja enesekehtestamise oskus, samuti eneseväljendusoskus ja õpiedukus. Positiivset mõju lapsevanematele on täheldatud suhtlemis- ja enesekehtestamise, konfliktide lahendamise ning stressi ja probleemidega toimetuleku oskuse paranemises.

Lapsed on meie tulevik ja ka olevik, seetõttu on oluline keskenduda nende muredele just praegu. Tuleb tõdeda, et kõigil on vahel raske, kuid nagu öeldakse “Jagatud mure, on pool muret” ning “Imelised aastad” koolitus andis kõigile võimaluse lähtuda just oma lapse/laste ette tulevatest murekohtadest ja arutada ning analüüsida läbi võimalikud lahendused. Siinkohal täname meie imelisi

grupijuhte Merike Angerjärve ja Merike Adele Meed, kes olid lihtsalt imelised, suunates ja julgustades meid sellel teekonnal! Koolitusel osalemine oli suurepärane võimalus avastada, et meis kõigis on olemas teadmised ja oskused oma lapsi õigele teele suunata, kuid vahel on vaja vaid natuke meelde tuletamist, teisi vaatenurki ja ka uusi mõtteid juurde koguda.

Lõpetuseks jagame teiega mõtteid koolituse läbinud lastevanematelt, mis võibolla annaksid väikese tõe neile, kes tunnevad, et “Imelised aastad” on just see, mida ka nemad sooviksid kogeda!

• “Mina sain koolituselt arusaamise, et meie kõigi lapsed on arengu mõttes sarnased ja vajavad tuge, et oma tunnetega toime tulla. Jõudsin arusaamisele, et piisava tähelepanu jagamisel ja koos mängimisel lahenevad mitmed probleemid iseenesest.”

• “Meie saime teada ka just seda, et see lapsele pühendatud aeg tasub ennast kuhjaga ära!”

• “Meie peres ei olnud enne reegleid, nüüd on need olemas. Olen oma lapse suhtes järjekindlam ja näen, et tänu reeglitele teab ka

juba tema, mida oodata ning on rahulikum korralduste suhtes, ei teki tülisid. Lisaks veel rahunemisepesa, mis aitab tohutult hästi emotsioonide viir-varri alla tuua. Kindlasti ka lapsega üks ühele aeg ja juhitud mäng, mis lapse arengut kõvasti toetab. Enne koolitust olin segaduses, mida ja kuidas oma lapsele õpetama pean. Enam seda küsimust üleval ei ole. Nüüd ma tean, mida teha, et mu lapsest kasvaks korralik inimene, lisaks et tal oleks ka super lapsepõlv.”

• “Meie saime kinnitust, et meie laps ei tee seda meelega ja võti kõikide murede lahendamiseks peitub ühiselt veedetud (mängu-) ajas. Hea sõna, kiituse ja tunnustamisega annab olukorda muuta palju enam kui kritiseerimise, pahandamise ning karjumisega. Meil on peale koolitust olukord kodus kõvasti paremaks läinud. Oleme ise igapäevaselt järjepidevad ning proovime hoida rahumeelset joont. Imelised aastad on selleks andnud imelised vahendid ja tehnikad!”

Mõtted panid kirja koolitusel osalejad
Kristel Karu ja Helen Rudnitski

I poolaasta tegemised Surju Kooli lasteaias

Käesolev õppeaasta algas väga meeldejääva sündmusega. Nimelt oli meie lasteaia- ja kooliperel võimalus osa võtta Rahujooksust (“Sri Chinmoy Oneness-Home Peace Run”). Jooksu rajaja Sri Chinmoy sõnul: „Rahujooks on meie viis öelda, et maailma rahu peab algama meist igaühe südames ja et ainult ületades tõkkeid, mis eraldavad meid nii meie endi kui ka teiste parimast, saab meie maailm olla tõeline Ühtsuse-Kodu.” Rahujooks tunnustab iga indiviidi ja grupi jõupingutusi rahu loomisel. Rahujooksu tõrvikut on süüdanud, hoidnud ja kannnud edasi paljud kuulsused üle kogu maailma. Nüüd võime selle üle vaid uhkust ja rõõmu tunda, et igaüks kohalviibijast sai samuti tõrvikut hoida ning oma panuse rahu loomisse edasi anda.

Alates sellest sügisest liitusid lasteaia vanemad rühmad Tervisekassa poolt rahastatud suurtervist edendava projektiga, kus lasteaialapsed pesevad õpetaja juhendamisel igapäevaselt hambaid. Suukool on rühmad varustanud hambaharjade, pastade ja muu vajalikuga ning lapsed pesevad hambaid rõõmuga. Eesmärgiks on üldine suutervisealane teadlikkuse tõstmine ning loomulikult terved hambad.

Traditsiooniks saanud perepäev toimus meil 28. septembril. Kooli staadionile olid kogunenud kõik kolm rühma koos peredega. Jalgpallimatš algas loomulikult hümniga ja seejärel sai moodustatud võistkonnad, kuhu kuulusid lapsed koos vanematega. Rõõmu ja lusti oli küllaga ja kuigi esialgu jäi seis viiki, siis penaltite tulemusena loovutasid eelmise

aasta võitjad Lepatriinud rändkarika selle aasta võitjameeskonnale Päevakoerte rühmale. Peale vahvat pallimängu oli võimalus nautida head ja paremat ühispiiknikul.

Enne miinuskraadide saabumist said lapsed endale õuealale mängimiseks kaks uut mängukööri, sest vana oli juba liiga lagunenu ning väsinud ilmega. Aktiivsed isad said sügisel kaks korda õhtupoolikul kokku ning meisterdasid vanadest euroalustest toredad väliköögid. Kodust loovutati vanu kulpe, potte, panne ning muid vajalikke vahendeid väikestele kokkadele toidu valmistamiseks. Kahjuks ei jõutud enam kõike küll lõbusate värvidega katta ning see jääb õpetajatele kevadeks ülesandeks, kuid ega see lapsi morjendanud ja köögid on olnud siiani laste meelispagaks väljas viibides. Lastel on palju loovust ja toorainena roogade valmistamisel kasutatakse muda, kive, tammetõrusid, kastaneid ja muud looduses leiduvat. Mängulusti jagub kuni tuppaminekuni.

Oktoobris toimunud päästameti koolitus “Tulest targem” tõi koolistaadionile suure päästeauto koos meeskonnaga, kes lastele autos olevat varustust ja päästeoperatsioonidel ettetulevaid toiminguid tutvustas. Näiteks rulliti lahti auto kustutusvoolik, millest sai proovida vettki pritsida. Voolik ise oli nii raske ja pikk ning kõik lapsed pidid suurt vaeva nägema, et aidata see uuesti kokku rullida. Räägiti ka tulega ümberkäimisest, sellega kaasnevatest ohtudest ning viidi läbi põnevaid katseid näitamaks, kuidas erinevates olukordades tuld kustutada. Enim

Rahujooks. Foto: Kristel Karu

meeldis lastele põgus vaatlus autokabiinis ning loomulikult tugev pasunasarnane signaalheli, kui auto tulede vilkudes ära sõitis.

Lasteaiapere peab lugu ka leivanädala tähistamisest ja nädala jooksul mekiti erinevaid leivatooteid. Isegi taigen pandi rätiku alla käärima, millest hiljem pätsid vormiti ja need kooliköögis kena pruuni kooriku said. Teemanädala lõpul said kõik lapsed endale ise maitsva fantaasiavõileiva valmistada ja külma ilma trotsides koguneti õuemajakesse ühist piknikku pidama. Joodi sooja teed ning sõõdi oma kätega valmistatud võileibu ja oi kui maitsvad need ikka välja tulid. Leivakatteks valitu oli ju täpselt iga lapse enda maitse järgi.

Novembris, isadepäeva ja mardipäeva paiku, olid kõikide laste pereliikmed, pisi-

põnnidest vanavanemateni, kutsutud traditsioonilisele perepäevale. Igas rühmas ja ka koolimaja õppeklassides olid erinevateks meisterdusteks avatud töötoad, kus tegevusi jagus kõigile. Oma fantaasiat sai kasutada valmistades mardimaske, kililipse, võtmehoidjaid, puidust kõlapulki ning toredates fotonurkades said kõik soovijad ka ennast perepildile jäädvustada.

Poolaasta jooksul õnnestus vanema rühma lastel käia veel kahel väljasõidul. Eelkooliealistel lastel oli võimalus KIK õppekäigu raames külastada Pernova loodusmaja ning õppida tundma Eesti metsloomi ja nende elu. Lapsed said näha loodusmaja loomade püsinäituse topiseid, mille käigus võrreldi metsloomade suurust, toitumist ja elutegevust. Külastati ka õuetelgis eksponeeritud seenenäitust.

Detsembri lõpus võttis Päeva-koerte rühm ette ka väljasõidu Pärnu kontserdimajja, kus vahvas jõuluetenduses „Päkapiku unistus” elati kaasa päkapikkude toredate seiklustele. Elamused väljaspool lasteaeda pakuvad kõigile kindlasti toredaid ning kauaks meelde jäävaid emotsioone.

Üks unustamatu sündmus leidis veel aset enne aasta lõppu, milleks oli loomulikult lasteaia jõulupidu ja see oli teistmoodi, kui tavaliselt. Kuna ilmataat soosis meid rohke lumega, siis algas jõuluhommik õues rühmade ühiskelgutamisega. Kõigi üllatuseks saabus kelgumäele ka jõuluvana! Oh seda rõõmu ja kilkeid, kui jõuluvana koos lastega mäest alla vuhises. Peale toredat ja sportlikku ajaveetmist õues, suundusime kooli saali, kus lastel oli võimalus jõuluvanale näidata

nii oma laulu, tantsu kui ka pillimängu oskusi. Üheskoos jõuluvana sai samuti jalga keerutatud, häälepaelad valla lastud ja ringmänge mängitud. Küll aeg lendas kiiresti! Kirsiks tordil oli kogu lasteaia pere pidulik lõunasöök saalis pika laua taga. Jõuluvanal jätkus veel aega ka nii paljuks, et saatis kõikide rühmade lapsed lõunaunne. Kui tavaliselt tuleb jõuluvana vaid korra, kuulab luuletuse, annab kingi ja lahkub, siis sel jõuluhommikul lustisid lapsed jõuluvana pea kolm tundi. Nii mõnigi laps sai tänu sellele jagu hirmust jõlumehe ees ja lõpuks andis patsugi ning tegi habemele pika pai. Laste jaoks oli see ütlemlata õnnelik sündmus ning sellest räägiti veel pikalt!

Surju Kooli lasteaia pere

Jõuluvana kelgutamas. Foto: Gregor Metsa

Surju raamatukogus

Raamat on sõber, kes Sind kunagi ei reeda, vastu ei haugu, jagab elamusi, aitab mõista ning vormida omaenda tundeid ja mõtteid, on hea kaaslane üksindushetketel...!

2023. aastast kokkuvõtet tehes on rõõm tõdeda, et raamatukogule oli see hea ja tegus aasta. Toimusid üritused, õpiringid, kohtumised ning igakuised täht- ja aastapäevanäitused, temaatilised raamatunäitused-väljapanekud. Näitustel sai vaadata lastejoonistusi, keraamikat ja käsitöid. Osaletud sai täiendkoolitustel nii kohapeal kui veebis. Hea on olnud koostöö: kooli ja lasteaia, kus õpilased ja lasteaiarühm „Päevakoerad” külastavad raamatukogu ning on liitunud lugemisprogrammiga „Lugemisisu”; hooldekodu Videvikuga, kuhu saab viia hoolelaste lugemist; Rahvamajaga üksteist toetavate mõtete ja tegevusega.

Esimest aastat alustas **Kultuuriministeerium** rahvaraamatukogudele riigieelarvest finantseeritavate arendusprojektide toetamist – „Rahvaraamatukogude arendusprojektid (rahvaraamatukogude kii- rendi)”. Toetuse eesmärk on pakkuda raamatukogudele võimalust ajakohase tehnika soetamiseks, vajalike tehnoloogiate ja uuenduslike lahenduste loomiseks, ruumide kogukonnategevusteks kohandamiseks. Parandada avalike teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust, tõsta töötajate professionaalsust ning arendada koostööd. Toetamise vajalikkust näitas suur projekti- taotluste arv, kuhu taotluse

tegi ka Surju raamatukogu. Taotletud summast 50% finantseerib riik ja 50% tuleb valla eelarvest. Tulemuseks sai kogukond oma kasutusse vajaliku ruumi, mida aitas renoveerida ja sisustust paigaldada „Nõmepoisid OÜ”.

2024. aastal tähistame teema-aastana Eesti kultuuririkkust. Kultuuri- rikkuse aasta algas 13. jaanuaril kogukondade sündmustega igas maakon- nas. Sündmused tipnesid piduliku koostegutsemisega Tallinna muusika- ja bal- letikoolis, kus kultuurimi- nister kuulutas teema-aasta avatuks ja liikumisaasta meeskond andis tiitli üle kultuuririkkuse aasta eest- vedajatele - **Integratsiooni Sihtasutusele**. Teema-aas- tal märkame, väärtustame ja hoiame Eesti mitmekesist kultuuriruumi, mida loome ühiselt erinevate kogukon- dade ja rahvastega. Kul- tuuririkkus algab igaühest meist ja nii kujuneb ka kultuuririkkusele pühen- datud aasta meie kõigi ettevõtmistest. Mida tihe- damini omavahel suhtleme ja koos tegutseme, seda väärtuslikuma kultuuri- rikkuse loome. Tähistame, loome elamusi, salvestame kultuuririkkust koos pere ja sõpradega, töökaaslaste ja õpilastega, terve kogu- konnaga. Raamatukogude üheks ülesandeks on kul- tuuririkkuse kogumine, säi- litamine ja igale soovijale kättesaadavaks tegemine. Kogude komplekteerimisel eelistatakse rahvuskultuuri ja eestlust käsitlevat kir- jandust, teatmekirjandust, tarbekirjandust, laste- ja noortekirjandust, ajaviite-

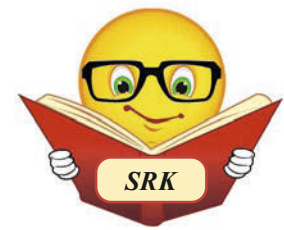
kirjandust ja teisi teavikuid ning kodupaigaga seotud materjale. Raamatukogust on võimalik laenutada eri- nevate valdkondade kir- jandust, näiteks rahvus- toitute, eri kultuuride või perekonna lugude uurimi- seks. Raamatukogud paku- vad ruume seltskondlikeks kohtumisteks-aruteludeks, ürituste-näituste korralda- miseks ning omaette ruumi kaugtöö tegemiseks, õppi- miseks jne.

TEADMISEKS!

Raamatukogu põhi- ja toetavad teenused on kät- tesaadavad igas eas raa- matukogu kasutajale. Raa- matukogus asub avalik internetipunkt, arvutid ID-kaardilugejaga e-tee- nuste kasutamiseks, traad- dita internetiühendus WiFi. On võimalus teha koopiaid, printida, skaneerida ja lamineerida. Vajadusel on teenuste kasutamisel abiks raamatukogutöötaja.

* **KÄSITÖÖNURGAS** on aastaringselt käsitööde näitus-müük. Võimalik soetada kodukohaga seotud raamatuid: „Kodupaigas on suvi – SURJU mõisast sov- hoosini”; „On kallid mulle kodupaik... RISTIKÜLA – KILLUKE EESTIMAAD II raamat”; „SURJU VALD 25”.

* **KERAAMIKA ÕPI- RING** toimub juba kuuen- dat aastat, kuu esimesel neljapäeval kell 10.30. Osa- leda võivad kõik soovijad ja infot saab lahtiolekuagadel raamatukogust või telefonil

4460825. Esimene kokku- saamine oli juba 4. jaanua- ril, järgmine toimub **1. veebruaril**.

* **PERIOODIKA aas- taks 2024**, mida saab lugeda nii kohapeal kui lae- nata koju.

Ajalehed: Saarde Sõnu- mid; Pärnu Postimees paberkandjal ja digipakett; Õhtuleht paber ja digi; Maaleht

Ajakirjad: Maa- kodu; Targu Talita, Anne Stiil, Oma Maitse, Eesti Naine, Pere ja Kodu, Kroonika+Kodueri, Kodu- Aia Plusspakett (Aed, Jõu- lud), Kodukiri, Naisteleht, Tiiu, Raamatukogu.

Lastele: Hea Laps, Täheke

* **JAANUAR**

30.01 On Eesti kirjan- duse päev, Eesti lipupäev;

29.01–03.02. „EESTI KIRJANDUSE PIDU- PÄEV”

A H Tammsaare sünni- paigas toimuvad erinevad üritused, näitused, kohtu- mised kirjanikega.

Info saamiseks külas- tage raamatukogu kodu- lehte **raamatukogu.surju. ee** ja raamatute leidmiseks ja **uute raamatutega tut- vumiseks e-kataloogi URRAM**.

Kohtume raamatukogus!
Riita Lillemets

Kultuuririkkuse aasta 2024

MARET RÄÄSTAS
22.09.1948 – 13.01.2024

IN MEMORIAM

Varjuks muudan ma end, saadan hääletult sind

Kolm aastakümnet Kilingi- Nõmme Klubis kultuurielu eest vedanud ja korraldanud Maret Räästas sidus oma elu Kilingi-Nõmmega möödu- nud sajandi kaheksaküm- nendatel. Üsna ruttu sai sel- gekks, et Maret on lahenduste otsija ja teeme-ära-inimene. Valitsuste ja lippude vahe- tumise tingimustes, päikese- lõõsas ja talvepakase käes löi klubi perenaine Maret alati tabavate sõnadega sobiva meeleolu sündmuse alustamiseks. Mareti siiras toetus sai osaks koorilauljatele, rahvatantsijatele, ansam- bile „Rukkilill” ja teotaheteliste eakatele. Pikkael kultuurireisidel oli Maret valmis toimetama giidina või tõlgina. Tema kandis kultuuri oma südames, hin- das kõrgelt inimesi, kes isetegemisest rõõmu tundsid. Kultuuritöötaja elu hiliste õhtutundideni ja harvade koduste nädalavahetustega ei olnud kerge, ometi leidis ta alati aega inimestega rääkida, neid ära kuulata, koos vaimustuda või kurvastada.

2009. aastal tunnustati Maret Räästast Valla Väikese Vapimärgiga. Maret siirdus pensionile ja pühendus lugemisele. Tema raamatute arutelud olid maailma- pilti avardav, tema esitatud luuleread said sügavama tähenduse. Rõõmu tema päevadesse tõid lapselapsed ja seda rõõmu jagas ta kõige lähedasematega. Ei sõnagi raskustest.

40 aastat Mareti naaber olnud Margit Schmidt usal- das pikemaks ajaks kodust lahkudes oma rõdutaimeid ja neljajalgse sõbra Mareti hoolde. Nüüd külastas Mar- git Mareti ajal, mil tema lahutamatuks kaaslasest oli raamat ja kõik asjad selgeks mõeldud.

Helilooja Toomas Volli ja luuletaja Maret Räästase koostööst sündis kunagi ammu imeilus laul “Varjuks muudan end”. Kurba teadet kuuldes laulab Toomas pisaratega võideldes mõned read.

Voolavaks jõeks sinu jalgade ette end muudan ma Rõõmude selgesse vette end kasta võid korra sa Varjuks muudan ma end, saadan hääletult sind Rõõmudest rõõmuden peab saama sinuni sild lial ei muutuda saa sulle valuks südame külge Aega veel on, et end nähtavaks naeruks võin muuta ma Härmatand aknal võin jäällille helinal puutuda

Aeg sai otsa. Härmatand aknal jäällilli vaadates meenuvad kaasteeliste kõik need korrad, kui Maret mahehäälselt rahva poole pöördus: “Head inimesed...”.

Hea Maret! Meil kõigil on Sinuga seotud mälestu- sed. Rõõmsad, helged, tänulikud...

Kaasteelised

SPORT

Käärikut tuldi tublide tulemustega

13.–14. jaanuaril toimusid Kääriku Spordikeskuses Eesti noorte, juunioride ja seenioride MV klassikalises jõutõstmises. Juunioride arvestuses saavutas 120+ kaaluklassis Oskar Tallo teise koha. Seenioridest naasesid kõik meie mehed medalitega. Oma kaaluklassi esikoha võitsid Günter Koovit, Tanel Trei ja Assar Tallo, teise koha saavutas Tanel Buström ja kolmanda Mikk Manilets.

Pühapäeval võistlesid noorete klassi raskejõustiklased. Elmar Jefimov parandas oma eelmise

aasta kolme tõste summat 85 kiloga ja võitis kolmandat aastat järjest -74 kg kaaluklassi esikoha. Noorte absoluutarvestuses andis 500 kg kogusumma viienda koha. Noorte treener Tanel Buström kiitis kõiki kasvandikke, kes tegid klassikalise jõutõstmise debüütvõistlusel isiklikud rekordid – Villem Tallo, Rocco Kartau ja Hendrik Saar. Kaheksa võistkonna konkurents saavutati viies tulemus.

Toivo Tallo

Elmar Jefimov – I koht

Meie noored Eesti MV-I Käärikul

Saarde Pullid EMV Käärikul 2024

Fotod: Tanel Buström

Eesti Koroonamänguliidu võistkondlikud meistrivõistlused koroonas

17. detsembril toimusid Tihemetsa spordihoones Eesti Koroonamänguliidu võistkondlikud (8 meest ja 2 naist) meistrivõistlused koroonas. Teist aastat järjest võitis kuldmedali SK Vaablase võistkond. Võistkonnas mängisid Styven Kuntson, Kaupo Helm-Rosin, Gert Müil, Vambola Bakhoff, Oole Rits, Taivo Raid, Aigor Sillaots, Ülo Liblik, Õie Malmberg ja Anette Einmann.

26. detsembril toimusid Tihemetsa spordihoones Jõuluturniiri sarjas Saarde valla MV koroonas. Osales 20 mängijat. Saarde valla naiste meistriks tuli Kristel Talvik, hõbemedali sai Anette Einmann ja pronksmedali Tamara Evert. Saarde valla meistriks meeste seas tuli Ülo Liblik, hõbemedali sai Kalev Lille-

Foto: Eiki Lehemets

mets ja pronksmedali Kevin Tiit.

SK Vaablane MV võitis kuldmedali Styven Kuntson, hõbemedali sai Oole Rits ja pronksise

autasu Saima Rand. SK Vaablane noorte kuldmedali võitis Anette Einmann ja hõbedase medali Kuldar Vreimann. Sk Vaablane autasustas veel üle 70a osa-

võtjaid – kuldmedali sai Aarne Udusaar, hõbemedalile tuli Vello Stimmer ja pronksile Enn Pruul.

Eiki Lehemets

Talverõõmud

Arvestatav lumekiht ja mõõdukas pakane on meile kõigile looduse poolt antud, et suvel sõpradega meenutada, mida kõike talvel tehtud sai. Kes käis Kuutsemäel, kes Egiptuses... Heade sõprade kaasabil on talverõõmude nautimiseks ka meil Saarde vallas mõned lõõgastumise kohad loodud – valgustatud kelmumägi Saarde Huvikeskuse kõrval, aasta lõpus rajatud liuväli lau-lukaare ees ja esimesed suusajäljed saanud Kilingi-Nõmme Terviserada. Palume metsas jalutajatel jätta ka suusatajatele võimalus nautida liugu ning vältida jalajälgede tekkimist suusarajal. Teineteisemõistmist ja imelise talve jätku!

Toivo Tallo

Kilingi-Nõmme liuväli on õhtuti valgustatud

Kilingi-Nõmme kelmumägi

Saarde liikumisaasta 2024

Saarde valla spordiklubid koos aktiivsete vabatahtlikega on korraldanud Saarde rahvaspordisarja viimasel viiel aastal. Möödunud aastal osales Saarde rahvaspordisarjas 889 erinevat inimest. Paljud neist osalesid päris mitmel sündmusel. Lõppenud liikumisaasta motoks oli „Hakkame liigutama!“ Tore, kui üleskutset võeti tõsiselt ja liigutakse inertsiga uude aastasse, sest iga aasta on liikumisaasta. Meiegi liikumiskalender on täienenud mõne sündmuse ja toetajaga. 2024. aastal

toimub 16 etappi. Nende vahel, kes osalevad vähemalt viiel, loosib RMK Kilingi-Nõmme metsamaja ööpäevase kasutusõiguse 2025. aastal. Osaledes vähemalt üheksal etapil, saad Saarde valla nimelise esindussärgi. Saarde liikumisaasta 2024 aväritus toimub vastlapäeval, 13. veebruaril, Kilingi-Nõmme Terviserajal toimuva suusamatkaga. Samas lastakse vastlaliugu ja süüakse vastlakuklit. Ilusat kultuuririkkuse aastat ja liigume üheskoos edasi!

Toivo Tallo

TERVE EESTI FEST!

Saarde Liikumisaasta 2024

T 13. veebruar Aastapäeva suusamatk	R 23. veebruar “EV 106” öömatk	R 29. märts Kahe spordihoonematk & Munarally	1.-21. aprill 7+7+7=21 päevaga rannavormi
T 23. aprill Jüriöö teatejooks	L 27. aprill Saarde kaitsepäev / Täpsuskütt	K 8. mai COOP Kilingi-Nõmme MAIJOOKS	R 1. juuni Alas-Kuul hüppepäev
P 16. juuni Kõveri spordipäev	P 26. juuli Kilingi-Nõmme triatlon	T 20. august Surju rattamatk	L 28. september Kolme koolimaja jooks
R aprill - september Saarde discgolfi sari	november - detsember Jõuluku BUNNI	P 24. november Ennu lauamängude mitmevõistlus	november - detsember Kiirusliku vastupidavuse tšempionaat
L 5. oktoober Kilingi-Nõmme lahtised MV discgolfis	Osaledes vähemalt üheksal sündmusel, saad sünniaastaks nimelise Saarde valla esindussärgi. info: www.skssaarde.ee	N 26. detsember Koroonas (absoluutarvestus)	RMK loob vähemalt viiel etapil osalevatele vahel majutuse RMK Kilingi-Nõmme metsamajas.

RMK

**EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVA
KONTSERT- TANTSUÕHTU
SAARDE VALLA TÄNUPIDU**

KILINGI-NÕMME
KLUBIS
22. VEEBRUARIL
KELL 18.00

KÕIK ON OODATUDI!
Toimub pidulik kontsert ja
sünnipäevatoridi söömine
TANTSUKS MÄNGIB ANSAMBEL AHOI!

Lisainfo: klubi@saarde.ee või telefonil 5569 5715
Sündmus on tasuta! Kohapeal avatud baar! Oma joogiga sisenemine keelatud!

**EESTI VABARIIGI
106. AASTAPÄEVA
TSEREMOONIA**

24. VEEBRUARIL KELL 10.00

SAARDE VABADUSSÕJA
MÄLESTUSSAMBA JUURES

KILINGI-NÕMME
NAISKOOR KANARBIK

**OOTAB ENDAGA LIITUMA
UUSI LAULJAJD!**

Kohtumised teisipäeviti kell 18.00 Kilingi-Nõmme klubis

Kas sooviksid osaleda XXVIII laulupeol?
Just nüüd on õige aeg liituda kooriga, et sellest osa saada!

LISAINFO JUHENDAJALT: ELSA-PAULINE PALU
ELSAPAULINE@GMAIL.COM VÕI TELEFONIL 553 6090

**TIHEMETSÄ
TOP 104**

**LAUPÄEVAL,
24.VEEBRUARIL
KELL 12.00 - 16.00**

TIHEMETSÄ HUVI- JA SPORDIKESKUSE
SISELASKETIIR JA SAAL
VALGA MAANTEE 21
TIHEMETSÄ

VÕISTLUS, KUS KAOTAJAJD EI OLE!!
OSALEDA SAAB ALATES
SEITSEMENDAST ELUAASTAST
(LAPSEVANEMA VASTUTUSEL)

INFO TEL. 529 6925 RAUNO
529 2018 TALVI

**TIHEMETSÄ HUVI- JA
SPORDIKESKUS**

50

24.02.2024
KELL 12.00-16.00

**TÄHISTAME KOOS
MEIE SÜNNIPÄEVA**

KAVAS:
LASKEVÕISTLUS TOP104
KODUKÜPSETAJATE KOHVIK
SUSHIKÖÖK "KULLI TALU MAITSED"
KOGUKONNA KÄSITÖÖLISTE NÄITUSMÜÜK
KUULO VAHTERI KIIRPORTREED
VANARAAMATU LAAT
VIKTORIIN...
PÄEVA LÕPETAME
ÜHISE TORDISÖÖMISEGA

Kõik tegevused TASUTA

Lähkma külamajas
pühapäeval, 11. veebr 2024 kell 15

**VIIULIANSAMBEL
PÄRNU SPELMANSLAG**
Erhard Ohlhoffi juhatusel

Tasuta kontsert.
Annetuse võimalus.

ÖÖMATK
Vabariigi 106 sünnipäeva auks

Koguneme Surju kooli juures

23.02.2024 algusega 23.00

Riietu soojalt ning võta kaasa
oma latern.

Info: 53754672

19.02.2024 KELL 11-13
KILINGI-NÕMME KLUBIS

**TULEKUSTUTITE
KONTROLL**

TULEKUSTUTI
KONTROLLI
HIND 3.50 €

VÕIMALUS OSTA
KOHAPEALT SOODSALT
TULEKUSTUTEID

FIREST-CONSULT OÜ
INFO TELEFONIL: 5568 3940

MÕISAKÜLA NÄITERING ESITAB:
18. veebruar kell 14.00
Kilingi - Nõmme Klubis

PILK ÜLE ÕLA
A. KIVIRÄHKI AINETEL

osades:
IIDA: perenaine - Urve Tehver
KARLA: lida abikaasa- Arvo Pedo
MARET: Sassi naine- Malle Kotsetova
SASS: Maret abikaasa- Ervin Tamberg
INDREK: nagu orav rattas, Daami abikaasa- Udo Jakobson
DAAM: Indreku kolmas abikaasa- Riin Laeneste
TITT: lapsepõlve tuttav- Ingrid Kõiv
MAIE: naabrinaine- Ülle Paru

Lavastaja: Laine Pedaja Ülevaataja, lavakujundus: Tiia Tõnts, Laine Pedaja
Helimees: Vello Laus Abikask: Lea Lumiste

MULGI VALD Pääse: 7-

